

IN MEMORIAM

BLAŽO ŠĆEPANOVIĆ
1934—1966

Pred drugima skromnost, u sebi rad, pod zvezdama nada, pred težinom života gorak uspravnost i odolavanje — to je unutrašnji lik Blaža Šćepanovića. U godinama kad se u umnim ljudima njegove vrste sačinjavaju pesničke moći, zru energije, kad se čoveku otvaraju duhovni predeli stvarne zrelosti i otkrića života, jedan svirepi zagrljaj talasa završio je neočekivano, presekao surovo, tanku nit njegovog života, učinio završenim sjajne tenzije jedne stvaralačke vitalnosti. Ostao je da bude, načinom poetske nerušivosti, njegov stih: prošet velikim značenjem i znamenjem Revolucije, opor, više metalan nego fluidan, naseljen mislima iz kojih se prostire svoj moderan senzibilitet. Ona tragična tradicija umiranja mladih srpskih pesnika u predvorju velikih tvoračkih plodova kao da se i na ovom primeru smrti potvrdila neumitnom tačnošću, na štetu naše moderne poezije!

Bezazlene oči dečaka okruženog „Lobanjama u travi“, istorijom nemirnom i dramatičnom, u kojoj se obreo sa žudnjom da shvati šta je izvor tragizma u njenim talasima, otisnule su u svet jedan deo videćenog i prestareno; ostatak je odneo sobom vihor slušanja. Ono što je bilo bopastvo života sada svedoči o

tom životu, postaje put do preдела u kojima svi mi otkrivamo deo svoje ljudskosti, sa intinom željom da izgovorimo, kao svoje, pesnikove reči:

Ima me više u snu nego u krvi,
ovaj svijet je svetlost moga oka,
sanjam nebo kao svoju prošlost.

Pesnik Blažo Šćepanović će svakako imati svoje mesto u istoriji naše lirike. U našem dobu u kome je toliko fragmenta, razlomljenih nemira, nestvaralačke groznice uspeha, jedan tih, poeziji odan duh, životu i životnom okrenut aktivizam, ugasio si se neočekivano i žaljenje za takvim čovekom može da bude plodno podsticanje na delotvorno i vitalno. U tom smislu, prisiljeni logikom života da primimo pesnikovu smrt, ne primamo njenu lukavu senku u obliku zaborava koja se uvlači u sve ljudsko, potiskujući prošlo sadašnjim. Poezija Blaža Šćepanovića dovoljno je stamena, dovoljno otporna da odoli lukavostima, podzemnim strujama zaborava.

MIROSLAV EGERIC

pesnički simbolizam

Blaža Šćepanovića

Šta je poezija? Poezija je problem života jezika, kao što je problem jezika problem čitave kulture. Poezija je zelena oaza u pustinji jezika. Imaginacija i invencija su dve vrste živih radnica u jeziku.

Pesnički jezik je dakle jezik u jeziku. Kalem života u jeziku. Ali ne jezik neke govorne funkcije nego neka vrsta organske materije i moru različitih, neorganskih elemenata jezika.

Kao što kamen kao reč, nije kamen kao materija, nego samo njen znak, tako i pesnička reč u materiji jezika nije ni stvar ni oznaka, nego organsko jedinjenje sa dušom. Poezija je dakle sasvim posebna vrsta života jezika, i biće njenog jezika ne služi za označavanje nego za stvaranje. Kad ne bi davala sam život fenomen koji su predstavljani u njenom jeziku, dupirali bi stvari. Međutim, oživljujući, to jest radajući iz pesničkih reči jednu novu stvar, ona ukida prošlost te stvari i tog jezika kao privid i samu stvar. Poezija bi se utopila u platonizam tamo gde mi vidimo duplicitet sveta, jednog sveta koji je dovođen i se jednim značenjem, i jednim brojem stvari, kad ne bi stvarala život u svojim rečima, oduzimajući pri mat jeziku kao oznaci i jeziku kao predmetu.

Poezija dakle teži eksplisitivnosti i beži od nje istovremeno. Pesnik „nema hrabrosti da završi svoju pesmu“. Ovo je stih iz najnovije zbirke Blaža Šćepanovića ZLATNA SUMA. Njemu pogoduje njegova tama. Tama ili polutama je vidljivost u kojoj se zbija rađanje pesničkog bića. Polutama je sugestija koju stvaraju stihovi. U takvoj polutami pesme svaka stvar koja zrači stvarno zasvetlucava, svaka sugestija obrazuje priliku prema sebi. I zaista, Šćepanović stihovima su eksplisitivno lepi i izraziti u odnosu na telo pesme u kome su ne kao ornament nego kao impulsi života pesme. Tama pesme je najbolja za jednu vrstu negacije vidljivog sveta i njegovih predmeta da bi simbolizovala pozornica pesme stvarala svoj svet.

Ja ne kažem da je ova poetika jako izrazita u novoj knjizi Blaža Šćepanovića. Šćepanović je pesnik simbolizma reči. Postoji nešto kao simbolička smrt u jeziku poezije. To je ono latentno značenje, skriveno, jedva sugerirano, koje je pravo, ali koje je potisnuto od jednog površnog, ali izrazitog verbalnog značenja. Ta simbolička smrt, od koje zavisi sadašnjost i budućnost poezije, koja je stvarno smrt poezije, drži poeziju u nekoj vrsti latentnog života. Od sposobnosti pesnika koliko će značenja uspeti da uhvati u svojim stihovima, od sposob-

nosti da gradi najvidovitije jezičke zamke za hvatanje tog značenja — zavisi neka vrsta humane punoće i strane jezika. Ali, ono ostaje i pored svega latentno, to jest jedva prisutno u nekoj vrsti druge, potisnute, sekundarne stvarnosti pesničkog značenja. U čemu je onda napori pesničkog genija? U stvaranju jakih simbolskih krojeva, dupliciteta? U stvaranju samo jedne stuje značenja i prevladavanju ekvivotalnosti metafora? Ali otkud znamo da je u poslednjem slušajući jezik poezije stvarno u skladu sa racionalnim stavom i voljnim htenjem? U stvaranju jednog živog bića jezika koji sva značenja sjedinjuje, čineći ih samo modusima jedne više celine? Ovo poslednje je, po mom mišljenju, jezik poezije i pravi odgovor kritike.

Mogu da pretpostavim da se pesnici mogu gradirati prema tome šta su postigli na putu stvaranja jedne pesničke egzistencije jezika, i gde su stali. Možda je Miljković deklarirajući se za predmet koji govori iz reči pesme, da sucesivno iz pesme, a cvet miriše iz stihova, kao iz bašte u kojoj nije važno kakvo je drugo bilje i drveće uspeo da zameni jednog vidljivog sveta, jednim imaginarnim svetom izvrši do kraja. Ali, ova zamena nije mogla da bude do kraja samostalna. Ako je pesma dala se u službu jednoj vrsti simbolizacije u kojoj je pesnička reč gubila pobjedu nad jezikom kao vlastitim bićem i stajala je u službu neke ideje u vremenu, a time put pesničke reči vraćala na plan neke vrste ideološke simbolizacije. Možda je i poise najviših pobjeda na planu pesničke umetnosti, strah od izvesne besiljivosti, možda samo kao refleks neke jake važeće ideje vremena koja spolja napada pesničku savest, učinila da se ova povratka smatra nekom vrstom radne prakse poezije.

Između te dve akcije, akcije za stvaranjem vlastitog bića jezika, i službe poezije, Šćepanović nije otišao tako daleko kao Branko. Njegov jezik je od početka simbolički. Oseća se duplicitet značenja. Sanjarja je samo jezik jednog stvaralačkog sna koji služi opštijim idejama vremena. Mi bismo rekli: san i intelekt se dopunjuju, kao da nisu nikad radili razdvojeni. Oseća se da je to jedna pesnička manufaktura starija po obrascu od one koju je razvio Miljković.

Mi smo sada na dobrom putu da otkrijemo, u onoj delimičnosti u kojoj se jedna ideja uspećuje, pesnički zametak. Šćepanovićev reči. Kao što ptica peva iz reči, tako i revolucija

peva iz Šćepanovićevog stihova. A to znači da ona nije samo predmet pesme, da nije potrebno da se sećamo godina revolucije i njenog značenja, da bismo došli do nje kao predmeta koji nam dolazi iz pesme. Takva pesma je nešto kao mala istorija ili obnavljanje sveta. U vremenima kad poneke istine mogu da izgube oštrinu u objektivnom smislu, predmet istine u pesmi ume da sačuva jednu višu i autentičniju realnost značenja. Mada je revolucija u Šćepanovićevim pesmi obojena sećanjima na nacionalnu revoluciju, ali je pesnički simbol od šireg značenja. Ako naše vreme ne obiluje revolucijama kakve su, zajedno sa našom, stvorile jednu hemistru novog sveta, poezija nam daje neotužive vrednosti jedne ljudske zamisli i sna da se njena dobra obnavljaju i da se sa njih skida plodna vremena. Poezija je dakle radnica u zelenoj oazi pustinje jezika, kao što je revolucija imaginacija čovečanstva u milionima pustih srea širom sveta.

Dopusćući se da tako nametnuto paralelu između Miljkovića i Šćepanovića osvežim još jednim zapažanjem u duhu onoga što je bilo zajednička veza dva pesnika u vreme kad je nastala knjiga SMRCU PROTIV SMRTI. Branko je dao Blažu veru u samostalnost pesničkog jezika, a Blažo Branku veru u istoriju i revoluciju, okretanje simboličnim novije nacionalne istorije. Treba li da kažem kako nije potrebno da konsultujemo njihove živote i okolnosti smrti, da bi se tragalačke puteve poezije dvoje pesnika sveli na logičnost jednog: pesnička vrednost se ne dokazuje nekom spoljnom vrednošću idejom, nego je u stanju da potkrepi i dokaže sve druge vrednosti ako ima svoje autentične vrednosti.

I veze poezije i revolucije od najranijih stvaralačkih dana, stih Blaža Šćepanovića zrači jedinom posebnom vrstom zračenja koja bi se mogla nazvati gama-zrakom revolucije. A to znači da stihovi Blaža Šćepanovića i kad nisu mnogo različiti od beogradske škole poezije novije vremena, poseduju pravilnost i disciplinovanost koja sugerira jednu vrstu boje i značenja koja se pod sličnim okolnostima ne može zapaziti u drugim poezijama. A da pripada beogradske škole mogu da pokažu desetine pesama čiji stihovi nose žig škole beogradske „metafora“:

Evo me svuda po bijelom svijetu
na mojoj usni biljka svira

Božo VUKADINOVIĆ

RASPEĆE NA RASKRSCU

I opet mi dolazi tvoja muzika,
iznenaduje me svakog dana tvoj glas.
Čak i vjeter, blažen, u galopu
obojen je tvojim dahom i mojom žeđi.
Ali dotaknuti ti ruku, o zemljo, o ženo,
brate moj, uspomeno mog prvog
djetinjstva, domovino, ne, nije mi dozvoljeno.
Jedan broj jedan paragraf — i spušta se
kapak na oko. Ti postaješ
tako ljepša u mojoj krvi i rasteš
u mojoj patnji, ženo, domovino, zemljo,
brate moj, uspomeno moga djetinjstva
urezanog u kamen ognjišta.

Znam, želiš me, zoveš me kao
što zoveš sve one što se imenom tvojim odijevaju.
Mogu samo da ti odgovorim u jednom odjeku
da se pretvorim u glas. Ovdje prikovan
ja kraj sam koji plamti na raskršću:
neko ide neko dolazi — a ja
koji zoru i veče zovem „ljubav“
ljubavi nemam, o ljubavi moja.

STABLO NADE

Način od života stablo nade, da se spasem uprkos sumnji.

Jer, u stvari, bićemo mladi i poslije smrti (ako budemo živjeli uprkos nasilju) na koncu koji nevinom proleće vezuje za zimu od kamena.

Jer, u stvari, mi bijasmo već prije rođenja sa istom zelenom pjesmom u nestajanju drugih.

Ja sam, na primer, uvijek volio i voljeću iste žene kao i moj otac i žene svih vremena.

Ja sam se, na primer, uvijek nadao večerima i jutrima i uvijek istom moru i uvijek istoj tajni i uvijek istoj smrti.

STABLO NADE

giacomo
scotti

Samo se ponavljamo. Samo nam nada izgleda kao no-
vost. Zato:

od života načinih neumoljivo nebo.
Ako pripadati svoje mesu imam samo tu podršku
koja me uzdiže i umnožava, i pomalo radosnim čini, mož-
da zbog mora.

Imam samo svoju svetlost koja me zamračuje.
I slabosti da se još penjem: pokoji stepeniku, pokoji
notu nade. I još jednu. I sebi da budem drug.
I da budem drug nadi, prva i poslednja ljubav.

IZMEĐU NEBA I ZEMLJE

Kolike stepenice čine ovaj život
sve svećaniji,
sve viši i toliko
zadihan pod mojim koracima.
Moraću da se odmorim malo na prvom odmorštu:
otkriću jedan oblak u zatvorenom oku,
u sjećanju jednu pjesmu,
odlučuju
da se više ne penjem.

Kolike stepenice silaze sa ovog toliko visokog
života.

Gore je ništa,
dole mrak.
Držim se za svoj oblak da bih spavao,
spavao...

ODMOR U MOZIRJU

Psi nam gledaju san, ove noći.
Ženo moja, laku noć.
Sjutra ćemo imati mlijeka
svježeg svježeg kraljev mlijeka i tvoje vrlo
biće toplo i bijelo, ženo moja.
Pusti me sada svojoj krvi, noćas
ću da se opijem, niko
neće znati ova ludovanja.

Psi nam gledaju san ove noći.
Frituj me na srec, ženo, laku noć.
Sjutra će tvoje vrlo
imati čistu boju zvezda.

Prevela sa italijanskog
Cvijeta JAKŠIĆ